

Informatiebrief

Onderzoek naar zingeving na een COVID-19 gerelateerde IC opname

Groningen, april 2021

Geachte meneer of mevrouw,

In deze informatiebrief leest u wat het onderzoek naar zingeving na een COVID-19 gerelateerde IC opname door middel van een interview inhoudt.

1. Achtergrond en doelstelling

Wij zijn Judith van 't Hof en Annette de Vries. Wij zijn bezig met onze masterscriptie voor de studie Geestelijke Verzorging aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Voor deze scriptie doen wij onderzoek naar de behoeften aan zingeving en spiritualiteit van patiënten die vanwege COVID-19 op de Intensive Care Volwassenen (ICV) van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) gelegen hebben en hun naasten. Dit onderzoek is onderdeel van het COFICS onderzoek waar u al aan mee doet. Het doel van dit onderzoek is door middel van interviews te onderzoeken welke zorgbehoeften rondom zingeving en spiritualiteit er bij u zijn. Ook als u zichzelf niet spiritueel vindt kunt u meedoen aan ons onderzoek. Vervolgens wordt gekeken hoe aan deze (zorg)behoeften tegemoet gekomen kan worden. Hierover is op dit moment nog weinig bekend. Meer inzicht hierin kan bijdragen aan het verbeteren van zorgverlening aan de patiënten en hun naasten.

2. Uitvoering

In dit onderzoek willen we graag een interview met u houden over zingeving in relatie tot de IC opname ten gevolge van COVID-19 van uzelf of uw naaste. Het interview zal via beeldbellen of de telefoon worden gehouden. Samen met u overleggen we over een geschikt moment. Van alle interviews wordt het geluid opgenomen en daarna woordelijk uitgetypt.

3. Wat er van u verwacht wordt

Als u mee wilt doen aan het interview verzoeken wij u het bijgevoegde toestemmingsformulier te ondertekenen en terug te sturen samen met de COFICS-vragenlijst. Wij zullen dan telefonisch contact met u opnemen om een afspraak te maken voor het interview. Het interview duurt ongeveer een uur, maar de precieze lengte verschilt per interview. Ook zullen we met u overleggen over de meest geschikte methode om het interview af te nemen (via beeldbellen of telefoon).

4. Mogelijke voor- en nadelen

Door uw deelname kan in de toekomst mogelijk beter worden aangesloten bij de behoeften van IC patiënten en hun naasten. Aan hen kan dan betere zorg geleverd worden.

Een voordeel voor uzelf kan zijn dat u de gelegenheid krijgt over uw ervaringen en behoeften te vertellen. Nadelen voor u kunnen zijn dat het u extra tijd en energie kost of dat u emoties ervaart door het vertellen van uw verhaal.

Mocht u na afloop van het onderzoek behoefte hebben aan nazorg, dan brengen wij u graag in contact met een contactpersoon van het UMCG.

5. Wat gebeurt er indien u niet wenst deel te nemen aan dit onderzoek?

U beslist zelf of u mee wilt doen aan het interview. Als u niet wenst deel te nemen aan dit interview zal dit geen verdere gevolgen hebben voor u of uw eventuele toekomstige behandelingen. U hoeft niet uit te leggen waarom u niet mee wilt doen.

Als u wel mee doet en u bedenkt zich halverwege, dan kunt u alsnog stoppen.

6. Wat gebeurt er met uw gegevens?

De antwoorden die u geeft tijdens het interview worden enkel gebruikt voor ons onderzoek. De gegevens zijn alleen in te zien door ons en de onderzoeksleiders.

Om uw privacy te waarborgen, worden uw gegevens voorzien van een onderzoekscode. Uw naam en andere gegevens die u direct kunnen identificeren zullen apart worden bewaard in een sleutelbestand. Dit sleutelbestand blijft bij de hoofdonderzoeker.

Tijdens het interview zal het geluid worden opgenomen zodat wij het interview woordelijk kunnen uittypen. U kunt altijd inzien wat wij hebben uitgetypt indien u dat wenst. De geluidsopname en de uitgetypte versie van het interview zullen worden opgeslagen onder uw onderzoekscode, dus niet onder uw naam, en veilig worden bewaard binnen het UMCG.

Gegevens die wij verkregen hebben en die nodig waren om het interview te houden (zoals naam, e-mailadres en/of telefoonnummer) worden na het onderzoek gewist.

De onderzoeksgegevens kunnen worden gecontroleerd door een monitor en toezichhoudende instanties, bijvoorbeeld de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Degenen die deze controles uitvoeren hebben allen een geheimhoudingsplicht. Een naam zal nooit openbaar worden gemaakt. De gegevens zullen uiteindelijk worden geanalyseerd en gepubliceerd als wetenschappelijk artikel in een (inter)nationaal tijdschrift. Wanneer de resultaten van dit onderzoek gepubliceerd worden, zullen uw gegevens anoniem zijn en dus niet tot u herleid kunnen worden.

Uw gegevens zullen gedurende de wettelijk voorgeschreven termijn van 15 jaren worden bewaard. Daarna zullen de gegevens worden vernietigd.

7. Extra kosten en vergoeding

U ontvangt geen vergoeding voor deelname aan dit onderzoek en deelname aan dit onderzoek heeft geen gevolgen voor het deel 'eigen risico' van uw zorgverzekering.

8. Overige vragen

Als u na het lezen van deze brief nog vragen heeft, kunt u zich wenden tot:

Mw. Marisa Onrust, MSc, research verpleegkundige en promovenda, UMCG

Te bereiken via telefoonnummer:

050-3615617 (secretariaat ICV) of 050-3612820 (researchbureau ICV)

Of via e-mail: researchbureau@icv.umcg.nl

9. Klachten

Indien u klachten heeft over het beloop van de studie kunt u zich wenden tot de onafhankelijke klachtencommissie van het UMCG te Groningen. Het telefoonnummer is: 050-3613300 (bereikbaar maandag t/m vrijdag 9.00-17.00 uur).

10. Hoe verder?

Indien u mee wilt doen aan het onderzoek, verzoeken wij u het toestemmingsformulier in te vullen en terug te sturen in de retourenvelop. Wij zullen dan contact met u opnemen.

Met vriendelijke groeten,

Judith van 't Hof
Annette de Vries
Marisa Onrust
Nadine van Veenendaal
Ingeborg van der Meulen

Toestemmingsverklaring

Als u mee wilt werken aan ons onderzoek naar de behoeften aan zingeving en spiritualiteit na een COVID-19 gerelateerde IC opname door middel van een interview, willen we u vragen onderstaand toestemmingsformulier te tekenen en samen met de ingevulde vragenlijst terug te sturen in de retourenvelop.

- ✓ Ik heb de informatiebrief gelezen. Ook kon ik vragen stellen toen ik deze had. Mijn vragen zijn voldoende beantwoord. Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik meedoe.
- ✓ Ik weet dat meedoen vrijwillig is. Ook weet ik dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen of te stoppen met het onderzoek. Daarvoor hoef ik geen reden te geven.
- ✓ Ik geef toestemming voor het verzamelen en gebruiken van mijn gegevens op de manier en voor de doelen die in de informatiebrief staan.
- ✓ Ik weet dat sommige personen mijn gegevens in kunnen zien. Die personen staan genoemd in de informatiebrief.
- ✓ Ik geef toestemming om mijn gegevens nog 15 jaar in het UMCG en bij de RUG te bewaren.

Ik heb de informatiebrief gelezen en begrepen en ik ga akkoord met bovenstaande

ja
 nee

Ik geef toestemming om mij te benaderen voor het interview

ja
 nee

Naam deelnemer:

Telefoonnummer:

Datum:

Handtekening:

Ik verklaar dat ik deze deelnemer volledig heb geïnformeerd over het genoemde onderzoek.

Naam onderzoeker (of diens vertegenwoordiger):

Datum:

Handtekening:

COvid-19 Follow-up Intensive Care Study (COFICS)

Onderzoek naar het welzijn van patiënten en familieleden na een
COVID-19 gerelateerde IC opname

Vragenlijst 3 Familie

Naam: _____

Studienummer: _____

Beste meneer/mevrouw,

Voor u ligt de derde vragenlijst die hoort bij het COFICS onderzoek. Het is nu een jaar geleden dat uw familielid ontslagen is van de Intensive Care (IC) in verband met een COVID-19 infectie. Wij zijn benieuwd hoe het nu met u gaat. Door middel van deze vragenlijst proberen we inzicht te krijgen in uw psychisch welzijn en uw sociale situatie. We vergelijken de antwoorden die u in de vorige vragenlijsten heeft gegeven met de antwoorden die u nu geeft. Dat geeft ons een beeld van het verloop in de tijd. Probeer daarom alstublieft steeds het antwoord te geven dat het beste op uw huidige situatie van toepassing is. Het invullen van deze vragenlijst duurt 10 tot 20 minuten.

De eerste vragen gaan over uw werksituatie.

1. Had u betaald werk voorafgaand aan de IC opname van uw familielid? Ja
Indien NEE; u mag doorgaan naar vraag 4 Nee
2. Welk percentage werkt u op dit moment? _____ %
Voorbeeld: Werkt u nu 36-40 uur per week? Dan vult u 100% procent in. Werkt u nu 16 uur per week? Dan vult u 40% in.
3. Welk van de onderstaande situaties is voor u van toepassing?
  - Uw werkzaamheden zijn het zelfde als voor de IC opname van uw familielid.
  - U heeft andere werkzaamheden dan voor de IC opname van uw familielid, ten gevolge van deze opname.
  - U zit in een re-integratietraject, ten gevolge van de IC opname van uw familielid.
  - U heeft geen werk meer ten gevolge van de IC opname van uw familielid.
  - Geen van bovenstaande, nl: _____

Daarnaast willen we u graag weer een aantal vragen stellen over hoe u zich de laatste tijd heeft gevoeld. Wilt u bij elke vraag het hokje aankruisen achter het antwoord dat het meest op u van toepassing is? Het gaat bij deze vragen om hoe u zich de laatste tijd (in het bijzonder de afgelopen 4 weken) voelde.

4. Ik voel me de laatste tijd gespannen.	☐ Meestal ☐ Vaak ☐ Af en toe, soms ☐ Helemaal niet
5. Ik geniet nog steeds van de dingen waar ik vroeger van genoot.	☐ Zeker zo veel ☐ Wat minder ☐ Duidelijk minder ☐ Nauwelijks nog

6. Ik krijg de laatste tijd het angstige gevoel alsof er elk moment iets vreselijks zal gebeuren.	☐ Heel zeker en vrij erg ☐ Ja, maar niet zo erg ☐ Een beetje, maar ik maak me er geen zorgen over ☐ Helemaal niet
7. Ik kan lachen en de dingen van de vrolijke kant zien.	☐ Net zo veel als vroeger ☐ Nu wat minder ☐ Nu duidelijk minder ☐ Helemaal niet meer
8. Ik maak me de laatste tijd ongerust.	☐ Heel erg vaak ☐ Vaak ☐ Niet zo vaak ☐ Heel soms
9. Ik voel me de laatste tijd opgewekt.	☐ Helemaal niet ☐ Niet vaak ☐ Soms ☐ Meestal
10. Ik kan de laatste tijd rustig zitten en me ontspannen.	☐ Zeker ☐ Meestal ☐ Niet vaak ☐ Helemaal niet
11. Ik voel me de laatste tijd alsof alles moeizamer gaat.	☐ Bijna altijd ☐ Heel vaak ☐ Soms ☐ Helemaal niet
12. Ik krijg de laatste tijd een soort benauwd, gespannen gevoel in mijn maag.	☐ Helemaal niet ☐ Soms ☐ Vrij vaak ☐ Heel vaak
13. Ik heb de laatste tijd geen interesse meer in mijn uiterlijk.	☐ Zeker ☐ Niet meer zoveel als ik zou moeten ☐ Mogelijk wat minder ☐ Evenveel interesse als voorheen
14. Ik voel me de laatste tijd rusteloos.	☐ Heel erg ☐ Tamelijk veel ☐ Niet erg veel ☐ Helemaal niet

15.	Ik verheug me van tevoren al op dingen.	☐ Net zoveel als vroeger ☐ Een beetje minder dan vroeger ☐ Zeker minder dan vroeger ☐ Bijna nooit
16.	Ik krijg de laatste tijd plotseling gevoelens van angst of paniek.	☐ Zeer vaak ☐ Tamelijk vaak ☐ Niet erg vaak ☐ Helemaal niet
17.	Ik kan van een goed boek genieten of een radio- of televisieprogramma.	☐ Vaak ☐ Soms ☐ Niet vaak ☐ Heel zelden

De hierna volgende vragen gaan over uw familiesituatie.
Wilt u het voor u op dit moment best passende antwoord aankruisen?

	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
18.	☐	☐	☐	☐
19.	☐	☐	☐	☐
20.	☐	☐	☐	☐
21.	☐	☐	☐	☐
22.	☐	☐	☐	☐
23.	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over zingeving. Iedereen heeft zijn/haar eigen en uniek gezichtspunt. Wilt u de stellingen die u hieronder ziet zorgvuldig doorlezen en aangeven of ze op u van toepassing zijn? Als u de behoefte niet heeft, dan kruist u nee aan. Als u de behoefte wel heeft dan kunt u ja aankruisen en omcirkelen hoe sterk deze behoefte is. Er is geen goed of fout antwoord.

Had u de laatste tijd (in het bijzonder de afgelopen 4 weken) de behoefte:

	Nee	Zo ja, hoe sterk is deze behoefte?			
		Ja	Een beetje	Sterk	Erg sterk
24. Om met iemand te praten over uw angsten en zorgen?	☐	☐ →	1	2	3
25. Om op een plek van rust en stilte te verblijven?	☐	☐ →	1	2	3
26. Om u onder te dompelen in de schoonheid van de natuur?	☐	☐ →	1	2	3
27. Om innerlijke rust te vinden?	☐	☐ →	1	2	3
28. Om betekenis te vinden in ziekte en/of lijden van uw naaste?	☐	☐ →	1	2	3
29. Om met iemand te praten over de vraag naar de zin van het leven?	☐	☐ →	1	2	3
30. Om er zeker van te zijn dat uw leven zinvol en van waarde was?	☐	☐ →	1	2	3
31. Om u met een liefdevolle houding tot iemand te wenden?	☐	☐ →	1	2	3
32. Om met iemand te bidden?	☐	☐ →	1	2	3
33. Dat iemand voor u bidt?	☐	☐ →	1	2	3
34. Om zelf te bidden?	☐	☐ →	1	2	3
35. Om u tot een hogere aanwezigheid te wenden (bijvoorbeeld God, Allah, Engelen, Heiligen)?	☐	☐ →	1	2	3
36. Dat er iemand bij u is die altijd aan uw zijde staat?	☐	☐ →	1	2	3
37. Dat uw situatie zich in positieve zin ontwikkelt?	☐	☐ →	1	2	3
38. Om iemand te hebben die u bevestigd in hoe (in positieve zin) verder te gaan?	☐	☐ →	1	2	3
39. Om u verbonden te voelen met familie?	☐	☐ →	1	2	3

40. Verder willen we u graag vragen of spiritualiteit of religie een rol heeft gespeeld in het omgaan met de COVID-19 gerelateerde IC opname van uw familielid. Ja
 Nee

Indien ja, kunt u aangeven op welke manier dit een rol heeft gespeeld? _____
_____
_____
_____

41. Tot slot;

Van welke zorgprofessionals heeft u zelf in de afgelopen zes maanden hulp gehad?

- Geen
- Huisarts
- Thuiszorg
- Psycholoog
- Maatschappelijk werk
- Geestelijk verzorger
- Dominee /Imam /Pastoor
- Anders, nl: _____
_____
_____

U bent aan het einde van de vragenlijst gekomen. We danken u hartelijk voor het invullen. Indien u nog vragen of opmerkingen heeft dan is hieronder ruimte om deze op te schrijven.

_____
_____
_____
_____

Met vriendelijke groet,

Het onderzoeksteam van de COFICS,

Marisa Onrust
Nadine van Veenendaal
Ingeborg van der Meulen

BIJLAGE 3

SpNQ VRAGENLIJST

Each person has its own and unique point of view. The following statements were mentioned by several other persons, and they must not necessarily apply to yours. Please read the statements you will find here carefully and then indicate how true each is for you and your <u>current situation</u> by circling one number per line. When you do have a respective need (“Yes”), then indicate how strong it is. Otherwise, circle the “No” option” Please be as honest and true as possible: There is no ‘right’ or ‘wrong’ answer.					
During the last time, did you have had the needs ...		No	If YES, how strong is this need ?		
			some-what	strong	very strong
N2	To talk with others about your fears and worries?	0	1	2	3
N7	To dwell at a place of quietness and peace?	0	1	2	3
N6	To plunge into beauty of nature?	0	1	2	3
N8	To find inner peace?	0	1	2	3
N10	To find meaning in illness and/or suffering?	0	1	2	3
N11	To talk with someone about the question of meaning in life?	0	1	2	3
N27	To be assured that your life was meaningful and of value?	0	1	2	3
N13	To turn to someone in a loving attitude?	0	1	2	3
N18	To pray with someone?	0	1	2	3
N19	That someone prays for you?	0	1	2	3
N20	To pray for yourself?	0	1	2	3
N23	To turn to a higher presence (i.e., God, Allah)?	0	1	2	3
N38	That there is someone there for you who is always at your side?	0	1	2	3
N43	That your situation is improving for the better?	0	1	2	3
N44	To have someone to assure you how to proceed (in a positive way).	0	1	2	3

SpNQ-15 for Adolescents © Arndt Büssing www.spiritualneeds.net permission required to copy or publish (Email: arndt.buessing@uni-wh.de)

De inkleuring van de vragen duidt op de wijze waarop vragen ondergebracht worden in behoeftencategorieën c.q. de bijbehorende factor structuur.

Deze SpNQ-vragenlijst voor adolescenten (gereduceerde variant) is afkomstig van de website <https://www.spiritualneeds.net/>.

BIJLAGE 4

VERTAALPROCEDURE VRAGENLIJST

De vertaling van de vragenlijst is gebaseerd op SpNQ-vragenlijsten in het Duits en Engels. In het onderstaande overzicht wordt per vraag de ontwikkeling van de vertaling in het Nederlands verantwoord. De vertaling is uitgevoerd volgens de procedure van 'translation back-translation' (Brislin, 1970, 185-216).

Per vraag wordt telkens dezelfde volgorde aangehouden: 1. de originele vraag in het Duits en het Engels; 2. de eerste Nederlandse versie; 3. de terugvertaling in het Duits en Engels en een eventuele tweede versie van de terugvertaling; 4. de uiteindelijke Nederlandse versie, met eventuele toelichting op aanpassingen.

1/Q24/N2*.

1. Mit jemandem über Ihre Ängste und Sorgen reden zu können?
To talk with others about your fears and worries?
2. Om met iemand te praten over uw angsten en zorgen?
3. Mit jemandem über Ihre Ängste und Sorgen zu sprechen?
Talk to someone about your anxieties and worries?
4. Definitieve versie: Om met iemand te praten over uw angsten en zorgen?

2/Q25/N7.

1. An einem Ort der Ruhe und des Friedens verweilen zu können?
To dwell at a place of quietness and peace?
2. Om op een plek van rust en stilte te verblijven?
3. An einem Ort der Ruhe und des Friedens zu verweilen?
Stay somewhere peaceful and quiet?
4. Definitieve versie: Om op een plek van rust en stilte te verblijven?

3/Q26/N6.

1. In die Schönheit der Natur eintauchen zu können?
To plunge into beauty of nature?
2. a. Om u onder te dompelen in de schoonheid van de natuur?
b. Om op te gaan in de schoonheid van de natuur?
3. a. In die Schönheit der Natur einzutauchen?
b. In der Schönheit der Natur aufzugehen?
a. Immerse yourself in the beauty of nature?
b. Get lost in the beauty of nature?
4. Definitieve versie: Om u onder te dompelen in de schoonheid van de natuur?

4/Q27/N8.

1. Inneren Frieden finden zu können?
To find inner peace?
2. Om innerlijke rust te vinden?
3. Inneren Frieden zu finden?
Find inner peace?
4. Definitieve versie: Om innerlijke rust te vinden?

5/Q28/N10.

1. Einen Sinn in Ihrer Krankheit oder Leiden sehen zu können?
To find meaning in illness and/or suffering?
2. Om betekenis te vinden in ziekte en/of lijden?
3. Einen Sinn in Krankheit oder Leiden zu sehen?
Find meaning in illness and/or suffering?
4. Definitieve versie: Om betekenis te vinden in ziekte en/lijden van u en/of uw naaste?
Toelichting: Omdat het onderzoek betrekking heeft op post COVID-19-patiënten en hun naasten is de vraag uitgebreid: Om betekenis te vinden in ziekte en/lijden 'van u' (vragenlijst patiënten) en 'van uw naaste' (vragenlijst naasten)?

6/Q29/N11.

1. Mit jemandem die Frage nach dem Sinn im Leben ansprechen zu können?
To talk with someone about the question of meaning in life?
2. Om met iemand te praten over de vraag naar de zin van het leven?
3. Mit jemandem über den Sinn des Lebens zu sprechen?
Talk to someone about the meaning of life?
4. Definitieve versie: Om met iemand te praten over de vraag naar de zin van het leven?

7/Q30/N27.

1. Gewissheit zu haben, dass das eigene Leben sinn- und wertvoll war?
To be assured that your life was meaningful and of value?
2. Om er zeker van te zijn dat uw leven zinvol en van waarde was?
3. Gewissheit zu haben, dass das eigene Leben sinn- und wertvoll war?
Feel sure that your life has been meaningful and purposeful?
4. Definitieve versie: Om er zeker van te zijn dat uw leven zinvol en van waarde was?

8/Q31/N13.

1. Sich jemandem liebevoll zuwenden zu können?
To turn to someone in a loving attitude?
2. a. Om u met een liefdevolle houding tot iemand te wenden?
b. Om u liefdevol tot iemand te wenden?
3. a. Sich jemandem mit einer liebevollen Haltung zuzuwenden?
b. Sich jemandem liebevoll zuzuwenden?
a. Turn to someone with a loving attitude?
b. Turn to someone lovingly?
4. Definitieve versie: Om u met een liefdevolle houding tot iemand te wenden?

9/ Q32/N18.

1. Mit jemandem zu beten?
To pray with someone?
2. Om met iemand te bidden?
3. Mit jemandem zu beten?
4. Pray with someone?
5. Definitieve versie: Om met iemand te bidden?

10/ Q 33/N19.

1. Dass jemand für sie betet?
That someone prays for you?
2. Dat iemand voor u bidt?
3. Dass jemand für Sie betet?
Have someone pray for you?
4. Definitieve versie: Dat iemand voor u bidt?

11/ Q 34/N20.

1. Selber zu beten?
To pray for yourself?
2. Om zelf te bidden?
3. Selbst zu beten?
Pray on your own?
4. Definitieve versie: Om zelf te bidden?

12/ Q 35/N23.

1. Sich an eine höhere Präsenz (Gott, Engel, Heilige) wenden zu können?
To turn to a higher presence (i.e., God, Allah, Angels, Saints)?
2. Om u tot een hogere aanwezigheid te wenden (bijvoorbeeld God, Allah, Engelen, Heiligen)?
3. Sich an eine höhere Präsenz (z. B. Gott, Allah, Engel, Heilige) zu wenden?
Turn to a higher power (such as God, Allah, angels, saints)?
4. Definitieve versie: Om u tot een hogere aanwezigheid te wenden (bijvoorbeeld God, Allah, Engelen, Heiligen)?

13/ Q 36/N38.

1. Dass jemand für Sie da ist, der Ihnen immer zur Seite steht?
That there is someone there for you who is always at your side?
2. Dat er iemand voor u is die altijd aan uw zijde staat?
3. Dass es jemanden gibt, der Ihnen immer zur Seite steht?
Have someone who will always be there for you and by your side?
4. Definitieve versie: Dat er iemand bij u is die altijd aan uw zijde staat?
Toelichting: Omdat het in het origineel niet alleen lijkt te gaan om de algemene beschikbaarheid van iemand, is de vraag aangepast.

14/ Q 37/N43.

1. Dass sich Ihre Situation zum Positiven hin verbessert?
That your situation is improving for the better?
2. Dat uw situatie ten goede verbetert?
3. Dass sich Ihre Situation zum Besseren wendet?
For your situation to improve for the better?
2e versie: Dass sich Ihre Situation in eine positive Richtung entwickelt?
4. Definitieve versie: Dat uw situatie zich in positieve zin ontwikkelt?
Toelichting: De eerste Duitse vertaling suggereerde een omslag, die ons inziens niet in de oorspronkelijke vraag tot uitdrukking kwam. Om die reden is vraag 15 nogmaals vertaald, op basis waarvan de definitieve Nederlandse vertaling is geformuleerd.

15/ Q 38/N44.

1. Jemanden zu haben, der Ihnen versichert, wie es (im positiven Sinne) weiter geht.
To have someone to assure you how to proceed (in a positive way).
2. Om iemand te hebben die u verzekert hoe het in positieve zin verder gaat?
3. Jemanden zu haben, der Ihnen versichert, dass sich die Dinge in eine positive Richtung entwickeln?
Have someone to assure you how things will progress for the better?
2e versie: Jemanden zu haben, der Sie darin bestätigt, wie Sie (im positiven Sinne) weitermachen können
4. Definitieve versie: Om iemand te hebben die u bevestigt in hoe (in positieve zin) verder te gaan?
Toelichting: De originele Engelse versie suggereert dat het gaat over iemand die je bevestigt in hoe jij verdergaat en niet hoe de dingen gaat; de originele Duitse versie lijkt dat minder te suggereren. Om die reden is vraag 16 voor een 2^e keer vertaald, op basis waarvan de definitieve Nederlandse vertaling is geformuleerd.

16/ Q 39/N25.

1. Mit der Familie verbunden zu sein
To feel connected with family?*
2. Om u verbonden te voelen met familie?
3. Sich mit der Familie verbunden zu fühlen?
Feel connected with family?
4. Definitieve versie: Om u verbonden te voelen met familie?

17/40. Aanvullende vraag: Verder willen we u vragen of spiritualiteit of religie een rol heeft gespeeld in het omgaan met COVID-19 gerelateerde IC opname van uw familie?
Indien ja, kunt u aangeven op welke manier dit een rol heeft gespeeld?

*De Q-nummers verwijzen naar de nummering van de COFICS-vragenlijst 3 Familie, van de Covid-19 Follow-up Intensive Care Study (bijlage 2).

De N-numers verwijzen naar de nummering van de originele SpNQ-vragenlijst zoals ontwikkeld door Büssing (2010, p. 82).

BIJLAGE 5

TOELICHTINGEN OP DE VRAAG OF SPIRITUALITEIT/RELIGIE EEN ROL SPEELDE IN HET OMGAAN MET DE COVID-19 GERELATEERDE IC OPNAME VAN FAMILIELID:

Van de 61 respondenten geven er 13 respondenten aan dat spiritualiteit of religie een rol speelde in het omgaan met de COVID-19 gerelateerde IC opname van hun familielid. Van die 13 respondenten geven 12 respondenten een toelichting:

1. Ik heb mezelf heel erg ondersteund gevoeld door de Heere God. Heb gevoeld dat er iemand boven ons leven staat en allen regeert en bestuurd. Dit geeft veel rust en daar put ik de kracht uit.
2. Vanuit mijn opvoeding (katholiek) zijn we groot gebracht om te bidden en danken voor wat er in ons leven speelt. Dit heeft mij ten tijde van het ziek zijn van X nog meer doen beseffen dat het me rust geeft om te danken en te bidden
3. Van huis uit katholiek, heb ik, thuis alleen, veel "weesgegroetjes" en Onze Vaders gebeden en een kaarsje gebrand, iedere dag gebeden dat mijn man het zou overleven op de IC in Groningen. Het was een onzekere tijd die ik af en toe nog herbeleef. Naaste familie en goede vrienden hebben mij op allerlei manieren geholpen, sommigen d.m.v. gebed
4. Toch terugvallen op rituelen als kaarsen branden en soort van "bidden" tot een algemeen iets. Liefde en positiviteit naar patiënt op IC sturen.
5. Toch behoefte aan een kaarsje aan te steken, te bidden voor kracht. Iets om je aan vast te houden en vertrouwen te krijgen en te houden.
6. Ik heb onze trouwkaars helemaal op laten branden. En vaak een kaars opgestoken bij Maria. Mijn geloof geeft me altijd veel kracht.
7. Tijdens de IC-opname van mijn vrouw was ik geobsedeerd door bescherming van leven. verkeersdeelnemers, wormen en planten in de tuin, niks mocht dood gaan. daarmee wilde ik overleving van mijn vrouw afdwingen, als een klein kind die alleen op een bepaalde kleur tegel mag staan of....er gebeurt iets vreselijks.
8. We hebben samen veel gehad aan ons geloof. We voelen ons gedragen door gebed om ons heen.

9. Heel veel kaarsjes laten branden in nabije kapelletjes en mensen gevraagd om in gedachten bij X te zijn
10. Spiritualiteit heeft mij geholpen om op een andere manier naar leven en dood te kijken. Door te aanvaarden dat je op een aantal aspecten van het leven geen enkele invloed kunt uitoefenen. Voorkomt dat.. ?
11. Ik ben gaan bidden met mijn moeder toen mijn vader in de IC was.
12. Ja toen ik het erg moeilijk had kwam op het parkeerterrein van de Covid-afdeling opeens een onbekende vrouw op mij af om te vragen hoe het ging, haar man lag ook op de IC, maar was van de beademing af. Ik had haar nog nooit gezien, maar zag het als een teken van boven (geloof niet in God)

Twee van de respondenten die aangeven dat spiritualiteit of religie geen rol speelde in het omgaan met de COVID-19 gerelateerde IC opname van hun familielid, geven hier de volgende toelichting op:

1. Alleen brandde er heel de dag een kaars (voor de zekerheid)
2. Wel heeft de ziekte van mijn vader ons dichter bij elkaar gebracht

Leeftijdscategorie en geslacht van respondenten (13 van de 61) die aangeven dat spiritualiteit een rol speelde in het omgaan met de Covid-19 gerelateerde opname van het familielid.

		Vrouwen (n)	Man (n)
Leeftijdscategorie	18-29		
	30-39		
	40-49	1	
	50-59	5	
	60-69	3	2
	70-79	2	

BIJLAGE 6

KWANTITATIEF RESULTATENOVERZICHT

Percentages en frequenties per vraag inzake spirituele behoeften van naasten

	Item	Nee		Ja		Ja, beetje		Sterk		Erg sterk		
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
1	Om met iemand te praten over uw angsten en zorgen?	61	67,2	41	32,8	20	26,2	16	3,3	2	3,3	2
2	Om op een plek van rust en stilte te verblijven?	61	41,0	25	59,0	36	34,4	21	23	14	1,6	1
3	Om u onder te dompelen in de schoonheid van de natuur?	60	36,7	22	63,3	38	28,3	17	21,7	13	13,3	8
4	Om innerlijke rust te vinden?	60	40,0	24	60	36	30,0	18	21,7	13	8,3	5
5	Om betekenis te vinden in ziekte en/of lijden van u/uw naaste?	60	68,3	41	31,7	19	16,7	10	11,7	7	3,3	2
6	Om met iemand te praten over de vraag naar de zin van het leven?	61	86,9	53	13,1	8	8,2	5		3	4,9	
7	Om er zeker van te zijn dat uw leven zinvol en van waarde was?	61	73,8	45	26,2	16	13,1	8		8	13,1	
8	Om u met een liefdevolle houding tot iemand te wenden?	60	48,3	29	51,7	31	16,7	10	25,0	15	10,0	6
9	Om met iemand te bidden?	61	88,5	54	11,5	7	6,6	4	1,6	1	3,3	2
10	Dat iemand voor u bidt?	61	91,8	56	8,2	5	3,3	2	3,3	2	1,6	1
11	Om zelf te bidden?	60	86,7	52	13,3	8	8,3	5	1,7	1	3,3	2
12	Om u tot een hogere aanwezigheid te wenden (bijvoorbeeld God, Allah, Engelen, Heiligen)?	58	93,1	54	6,8	4	3,4	2			3,4	2
13	Dat er iemand bij u is die altijd aan uw zijde staat?	57	52,6	30	47,4	27	22,8	13	12,3	7	12,3	7
14	Dat uw situatie zich in positieve zin ontwikkelt?	59	35,6	21	64,3	38	18,6	11	27,1	16	18,6	11
15	Om iemand te hebben die u bevestigt hoe (in positieve zin) verder te gaan?	59	55,9	33	44,1	26	23,7	14	11,9	7	8,5	5
16	Om u verbonden te voelen met familie?	59	37,3	22	62,6	37	18,6	11	27,1	16	16,9	10
17	Speelde spiritualiteit of religie een rol in het omgaan met de COVID-19 gerelateerde IC opname van uw familielid?	60	77,0	47	21,3	13						

